

STABIEL, BETROKKEN, CHRISTENUNIE

**programma
gemeenteraadsverkiezingen
De Marne**

2010 - 2014

INHOUD

1	INLEIDING	3
2	DIENSTBARE OVERHEID	3
2.1	ROL VAN GEMEENTE	4
2.2	VEILIGHEID.....	5
2.3	FINANCIËN	6
3	DUURZAME LEEFOMGEVING	8
3.1	RUIMTELIJKE ORDENING EN WONEN	8
3.2	NATUUR, MILIEU EN KLIMAAT	10
3.3	MOBILITEIT	12
3.4	ECONOMIE	12
4	BLOEIENDE SAMENLEVING	13
4.1	JEUGD, GEZIN EN ONDERWIJS.....	14
4.2	ZORG, WELZIJN EN SOCIALE ZAKEN.....	15
4.3	SOCIALE SAMENHANG	17

1 Inleiding

Christelijk-sociaal: dienstbaar en duurzaam

De ChristenUnie is er voor u! Juist in moeilijke tijden willen wij als christelijk-sociale partij de handen uit de mouwen steken en ons inzetten voor u en voor onze gemeente. Dat doen we vanuit onze persoonlijke betrokkenheid bij onze samenleving en vanuit onze christelijke overtuiging.

De ChristenUnie heeft oog voor mensen, hun welbevinden en hun relaties. Niemand leeft voor zichzelf en niemand mag aan zijn eigen lot worden overgelaten. We geloven dat mensen tot bloei komen als ze zich voor elkaar verantwoordelijk voelen en zorg dragen voor elkaar. We zetten ons daarom in om onmenselijke situaties van verslaving, armoede en eenzaamheid tegen te gaan en te voorkomen. De ChristenUnie wil alles doen wat in haar vermogen ligt om mensen tot hun recht te laten komen. Dat kunnen we niet alleen.

Als inwoners van onze gemeente zijn we geen losse eenheden die met de rug naar elkaar toe staan. We zijn als mensen en samenlevingsverbanden op elkaar aangewezen. Wij willen daarom ruim baan geven aan die gemeenschappen waarin zorg en verantwoordelijkheid opbloeien. Gezinnen, scholen, kerken, bedrijven en organisaties van burgers (sportclubs, verenigingen e.d.) vormen de basis van de samenleving. Daarin wil de ChristenUnie investeren.

Wij willen ons inzetten voor duurzame economische ontwikkeling. Goede zorg voor de schepping en dus voor mens, natuur, landschap en milieu heeft onze grote aandacht en betrokkenheid.

Het is een belangrijke taak van de gemeente om criminaliteit en overlast tegen te gaan. Met elkaar kunnen we iets doen tegen hufferigheid op straat en vervuiling van onze leefomgeving.

Echter, de overheid heeft niet alles in de hand. De politiek kan niet alles oplossen. We hebben elkaar nodig. Samen kunnen we verder bouwen aan onze samenleving in de gemeente De Marne. Wij zullen daar van onze kant alles aan doen, daar kunt u van op aan.

Als christenen in de politiek beseffen we ook dat de bloei van onze gemeente afhangt van de zegen van God. We zien uit naar de komende vier jaar en rekenen op uw steun!

2 Dienstbare overheid

Bij de gemeenteraadsverkiezingen mag u als burger uw lokale vertegenwoordiging kiezen. De kiezers bepalen de samenstelling van de gemeenteraad. Die volksvertegenwoordiging staat aan het hoofd van de gemeente.

Na de verkiezingen gaan de gekozen politici van de verschillende partijen onder leiding van de grootste partij of een informateur onderhandelen over wie met elkaar de coalitie gaan vormen en dus de wethouders gaan leveren.

Het college van burgemeester en wethouders gaat de gemeente besturen. De gemeenteraad stelt daarvoor vooraf de kaders en controleert achteraf.

College en raad hebben dus eigen verantwoordelijkheden, maar zijn samen verantwoordelijk voor het bestuur van onze gemeente. Dat gemeentebestuur moet niet gericht zijn op zichzelf, maar op de samenleving en op het algemeen belang.

De bestuursperiode van 2010 tot 2014 kenmerkt zich net als de afgelopen periode door een groeiende verantwoordelijkheid van gemeenten. De afgelopen jaren zijn allerlei taken gedecentraliseerd (overgedragen van het Rijk naar de gemeenten), bijvoorbeeld op het gebied van werk, bijstand, inburgering, zorg en welzijn. De gemeente wordt steeds meer gezien als de overheid waar het beleid begint. Een overheid die zelfstandig taken uitvoert. De 'eerste overheid', wordt het ook wel genoemd.

De gemeente De Marne staat voor de uitdaging deze versterkte positie om te zetten in resultaat. Dat vraagt om visie en bestuurskracht, om een betrouwbare en daadkrachtige overheid.

De gemeente is ook een dienstbare overheid en bondgenoot van de samenleving. Dat betekent niet mensen plat knuffelen of betuttelen. Dat betekent wel zoveel mogelijk verantwoordelijkheden in de samenleving laten of daar terugleggen. Het betekent op z'n minst verantwoordelijkheden delen met partners in de samenleving. De gemeente ondersteunt daarbij, faciliteert en stelt grenzen waar nodig. Op deze manier draagt de overheid bij aan een bloeiende samenleving. De ChristenUnie kan en wil betrouwbare en daadkrachtige bestuurders leveren.

Een dienstbare overheid vraagt om dienstbare raadsleden, wethouders, burgemeester en ambtenaren. De ChristenUnie wil een gemeentelijke organisatie die dienstbaar is aan de samenleving en zoveel mogelijk via één loket open, transparant, service- en klantgericht handelt. De ChristenUnie staat dicht bij de burger en zet daarom buurten, dorpen en kernen centraal. ChristenUnie-politici willen betrouwbaar zijn en open en transparant hun afwegingen maken. Daadkracht vinden we een belangrijk kenmerk voor de CU bestuurder

Dienstbaarheid is niet soft en is ook niet alleen maar dienstbaarheid aan burgers (niet alleen maar 'u vraagt, wij draaien'). Het is ook dienstbaarheid aan het algemeen belang en aan de publieke gerechtigheid. Daarin heeft de overheid een duidelijke eigen verantwoordelijkheid.

In de volgende paragrafen willen we u vertellen over hoe we de rol van de gemeente, veiligheid en financiën zien in onze gemeente voor de komende jaren.

2.1 Rol van gemeente

Trends en ontwikkelingen

De positie van de gemeente wordt steeds belangrijker. Het Rijk en de provincies decentraliseren allerlei taken naar het lokale niveau. Die vele en vaak nieuwe taken vragen om een goed toegerust ambtenarenapparaat en een efficiënte uitvoering. Mede daardoor is er ook een tendens naar schaalvergroting. Naast de traditionele herindeling werken ook zelfstandige gemeenten steeds meer samen, in gemeenschappelijke regelingen en in nieuwere constructies als het Samen En Toch Apart-model (SETA). Ook door ontwikkelingen als de veiligheidsregio en de inzet van veel provincies is de druk tot intergemeentelijke samenwerking toegenomen. Daarnaast vindt het provinciaal bestuur verdere samenwerking een noodzakelijke ontwikkeling.

De gemeente moet kunnen aantonen dat zij in staat is tot effectief en efficiënt handelen. Periodieke bestuurskrachtmetingen en allerlei *bench marks* (onderlinge vergelijkingen tussen gemeenten) krijgen steeds meer voet aan de grond. Daarbij wordt nog wel eens vergeten dat niet alles in cijfers uit te drukken valt.

De visie van de ChristenUnie

Met de decentralisatie komen veel taken terecht op gemeentelijk niveau. Dat past bij visie van de ChristenUnie. De gemeente staat het dichtst bij u, als burger en voor die zaken die bij uitstek u treffen is dit het beste niveau van uitvoering en verantwoording. Het Rijk moet daar ook voldoende middelen voor geven.

De gemeente heeft haar eigen set van taken, waar zij greep op moet kunnen houden. Door schaalvergroting en intergemeentelijke bestuursvormen zien wij vaak de verantwoordelijkheden vertroebelen. Ook herkent de burger zich vaak niet meer in zijn bestuur.

De ChristenUnie waardeert de lokale gemeenschappen en hecht aan het eigene van de lokale gemeenschap. Keuzes voor schaalvergroting willen wij voeren gericht op inhoud, kwaliteit, draagvlak en herkenbaarheid. Een herindeling slechts gemotiveerd door de kwantiteit (bijvoorbeeld het aantal inwoners) verdient niet onze steun.

Deze lijn doortrekkend binnen de gemeente wil de ChristenUnie serieus kijken naar mogelijkheden om dorpen meer eigen verantwoordelijkheden te geven, zo mogelijk met eigen budgetten. Tegelijkertijd zoekt de ChristenUnie altijd de constructieve samenwerking met omliggende gemeenten, de regio en de provincie.

Binnen de lokale overheid zien wij een wijzigende rol van de burgemeester, als zelfstandig bestuursorgaan. De bevoegdheden zijn groot en door de tijd heen verruimd. Zo is de burgemeester lid van het regionaal College, lokale driehoek (politie) en veiligheidsregio. Ook kan hij tijdelijke huisverboden en gedwongen opvoedingsondersteuning opleggen. Verantwoordelijkheid hebben vraagt om verantwoor-

ding afleggen aan een democratisch gelegitimeerd orgaan. Hier ontbreekt het te vaak aan. De ChristenUnie wil dit dan ook veranderen.

Concrete uitwerking

- Het is belangrijk om u in een vroeg stadium te betrekken en te activeren. De gevoelens van de kiezer nemen wij serieus, zoals past bij een dienstbare overheid zonder te vervallen in een 'u vraagt, wij draaien'-mentaliteit.
- De bestuurskracht van de gemeente is voldoende om zelfstandig te kunnen blijven. Om taken op een goede, adequate, efficiënte, bedrijfsmatige en daarmee financieel verantwoorde wijze uit te kunnen voeren willen we nagaan hoe we dat door verdergaande samenwerking met buurgemeenten vorm en inhoud kunnen geven.
- Wij willen helderheid bieden aan de burger. Processen moeten daarom zo helder en eenvoudig mogelijk verlopen.
- Binnen het gemeentehuis wordt een meldpunt overbodige regelgeving ingesteld.
- Wij willen een duidelijke samenwerking tussen raad en College. Samenwerken vraagt helder inzicht in de eigen rollen en de bereidheid de ander de ruimte te geven. De Raad kan zich versterken in haar kaderstellende rol (startnoties maken), volksvertegenwoordigende rol (de wijk-schouw, vergadervormen die beter aansluiten bij u) en controlerende rol.
- Een gemeentelijke overheid moet controleerbaar en integer zijn. Dat vraagt voortdurende aandacht en onderhoud.
- Burgemeester en college dienen zich te verantwoorden voor hun inzet in gemeenschappelijke regelingen, regionaal college (politie), driehoek en veiligheidsregio.
- De ChristenUnie staat een faciliterende overheid voor die ruimte geeft aan het particuliere initiatief.

2.2 Veiligheid

Trends en ontwikkelingen

Integraal veiligheidsbeleid krijgt steeds meer aandacht. Denk aan het Politiekeurmerk Veilig Wonen, de Handreiking Veilig Uitgaan, het Keurmerk Veilig Ondernemen, de Veiligheid-effectrapportage en BIBOB, maar ook de aansluiting bij de veiligheidsregio's is een goed voorbeeld.

Het beleid van de politie is steeds meer afgestemd op kengetallen en landelijk en lokaal aangedragen aandachtspunten. Een onrustige buurt krijgt daardoor extra aandacht, maar zodra de onrust weg is, is ook de extra aandacht weg. Willen we vanuit de gemeente regisseren dan vraagt dat een preventieve aanpak van de problemen.

Burgernet, een samenwerkingsverband tussen burgers, gemeente en politie, is een nieuw initiatief om de veiligheid in de woon- en werkomgeving te bevorderen.

De visie van de ChristenUnie

De overheid is verantwoordelijk voor de openbare orde en veiligheid. Maar ook u, zowel individueel als collectief, heeft hierin een rol. Overheid en burgers werken samen aan een veilige en leefbare samenleving, elk vanuit hun eigen verantwoordelijkheden.

De overheid staat voor een duidelijke handhaving van normen en waarden. Vertegenwoordigers van de lokale driehoek (burgemeester, politie en justitie) hebben daarin elk hun eigen taak en zorgen voor een nauwe, efficiënte en doeltreffende samenwerking.

Ook het voorkómen van normoverschrijdend gedrag is belangrijk. Handhaving en preventie dienen in evenwicht te zijn. Partners in preventie zijn onder andere welzijnswerk, jeugdzorg, onderwijs en gezondheidszorg. Samenwerking tussen al deze partijen is van belang, maar mag niet uitmonden in overleg zonder resultaten. De gemeente kan hierin een (pro-)actieve en regisserende rol vervullen. Integrale aanpak van het veiligheidsbeleid is daarom noodzakelijk. De gemeenteraad kan daarvoor de gewenste kaders vaststellen.

Burgers zijn actief betrokken bij veiligheid op straat, in de wijk en in huis. U bent de oren en ogen van de politie. Overlastgevend en crimineel gedrag moeten daarom blijvend gemeld worden bij de politie. Burgers spreken hun medeburgers aan op ongewenst en asociaal gedrag waarbij hun eigen veiligheid natuurlijk niet uit het oog mag worden verloren. Burgers hebben respect voor hun medeburger, an-

dermans eigendommen en de leefomgeving. Aanpak van probleemjongeren: hard als het moet, zacht als het kan.

Voor de ChristenUnie kan er geen sprake zijn van het gedogen van drugs, coffeeshops, drankketen, (illegale) prostitutie en andere situaties die veiligheidsrisico's met zich meebrengen. Gedogen is geen oplossing, het creëert alleen maar weer nieuwe problemen. De overheid stelt duidelijk wat wel en niet mag en heeft oog voor onderliggende problemen.

Concrete uitwerking

- De functie van het wijkbureau van de Regiopolitie in Leens, mag in een tijd van bezuinigingen, niet ter discussie staan
- De blijvende inzet voor een voldoende sterk en geoefend brandweerkorps is noodzakelijk
- Zorg voor lage drempels voor het doen van aangifte
- Verhaal via actief beleid de kosten van vandalisme op de ouders; publiceer regelmatig de resultaten hiervan en de omvang van schade ten gevolge van vandalisme door middel van een 'vandalismemeter'
- Versterk de sociale samenhang tussen mensen en groepen mensen door het faciliteren van dorpsverenigingen, sportverenigingen etc.
- Voorkom de vestiging van gokhallen, bordelen en coffeeshops
- Stel een lokale veiligheidsmonitor in
- Ga actief werken met Burgernet en sms alert
- Stimuleer de agent in de klas. De ChristenUnie vindt het belangrijk dat schoolgaande kinderen hun wijkagent op een goede manier leren kennen. We willen er voor zorgen dat de komende vier jaar alle klassen minimaal een keer voorlichting hebben gekregen van een wijkagent
- Investeer in het HALT-project

2.3 Financiën

Trends en ontwikkelingen

In onze samenleving lijkt het vaak alsof alles draait om geld. Hoewel de begroting van een gemeente vol cijfers staat, gaat het uiteindelijk niet om die cijfers maar om het verhaal achter de cijfers. Het gaat om het beleid. Beleid maken betekent keuzes maken: waaraan mag hoeveel geld besteed worden? De invoering van de dualisering in het gemeentebestuur in 2002 heeft geleid tot de ontwikkeling van een programmabegroting. Grote winst van een goede programmabegroting is de juiste mix van beschrijving van beleidskeuzes en het weergeven van de financiële vertaling daarvan.

De ruimte voor een eigen gemeentelijk belastingbeleid lijkt steeds kleiner te worden.

De laatste jaren wordt bij de controle van de gemeentelijke bestedingen steeds meer aandacht besteed aan de vraag of gelden doelmatig en rechtmatig zijn besteed. De ChristenUnie juicht deze ontwikkeling toe. De gemeenteraad en het College van B&W - en het ambtelijk apparaat - moeten steeds in onderlinge samenwerking alert blijven op deze ijkpunten. Er moet duidelijkheid verschaft worden over gemaakte keuzes en er moet begroot en verantwoord worden op basis van heldere normen.

De visie van de ChristenUnie

Inwoners worden steeds mondiger en vragen verantwoording van de gemeente. De ChristenUnie staat hier positief tegenover omdat het terecht is dat het bestuur in het openbaar verantwoording aflegt. Het gaat over de besteding van *publieke* middelen, geld dat we met elkaar hebben opgebracht. Het is de dure plicht van het gemeentebestuur om duidelijk te maken waaraan ze haar geld uitgeeft en hoe dit bijdraagt aan de bloei van de gemeente, zeker in economisch moeilijkere tijden.

Concrete uitwerking

Financieel beheer

Het gemeentebestuur heeft de plicht om jaarlijks te zorgen voor evenwicht tussen inkomsten en uitgaven: een reëel sluitende begroting is de norm. Een meerjarenraming is noodzakelijk om op middellange termijn goed zicht te houden op de financiële situatie van de gemeente.

Het opbouwen en bewaken van een goede reservepositie is belangrijk om eventuele tegenvallers op te vangen. Bestemmingsreserves en voorzieningen willen we regelmatig toetsen op de actuele behoefte.

Belasting en tarieven

De OZB is de belangrijkste belasting die de gemeente 'vanaf haar eigen grondgebied' mag heffen. De hoogte van de OZB-tarieven is bij uitstek een politieke afweging. De ChristenUnie vindt dat bij de vaststelling van de OZB-tarieven de volgende onderdelen moeten worden betrokken:

- financiële positie van de gemeente
- ambitieniveau van de gemeente
- het totaalplaatje van de eigen belastingen en heffingen, in relatie tot andere gemeenten.

We vinden het belangrijk dat de jaarlijkse aanpassing van de OZB-tarieven plaatsvindt op basis van heldere beslisregels.

Het heeft de voorkeur om dit bij aanvang van een nieuwe raads- en collegeperiode in beleidsuitgangspunten vast te stellen.

De ChristenUnie vindt dat het gemeentebestuur zich terughoudend moet opstellen waar het gaat om het verhogen van de lastendruk voor de inwoners. Efficiëntieverbetering moet een voortdurend proces zijn onder andere om de lokale lastendruk binnen de perken te houden.

Indien de financiële draagkracht van burgers daartoe aanleiding geeft, behoort kwijtschelding van verschuldigde belasting(en) en heffingen in individuele gevallen tot de mogelijkheid. Het gemeentebestuur maakt duidelijk op welke wijze een verzoek tot kwijtschelding kan worden ingediend. Het kwijtscheldingsbeleid is een belangrijk onderdeel van beleid in de strijd tegen sociaal isolement en armoede. Het College van B&W moet zich inspannen om het kwijtscheldingsbeleid bekend te laten zijn bij de groepen waarvoor het bedoeld is.

Risicomanagement

Bij de begroting en de jaarrekening moet ruime aandacht worden geschonken aan de risicoparagraaf. De belangrijkste risico's moeten worden benoemd en van bedragen worden voorzien. Hierdoor kan er begrotingstechnisch rekening met deze risico's worden gehouden.

Treasury-statuut

In de afgelopen tijd heeft de wereld gemerkt dat banken kunnen omvallen. Omdat gemeenten met publieke middelen omgaan, moet het treasury-statuut goed op orde zijn. In ieder geval moet duidelijk en solide beleid worden ontwikkeld over het uitzetten van tijdelijk 'overtollige' middelen, spaargelden en beleggingen

Subsidies

Financiële ondersteuning van maatschappelijke activiteiten is een hulpmiddel om de samenleving tot bloei te laten komen. De ChristenUnie staat dan ook positief tegenover het subsidiëren van bijvoorbeeld sportverenigingen, culturele activiteiten en voorzieningen. In beleidsnota's moet helder worden vastgelegd wat de bedoeling is van gemeentelijke financiële ondersteuning en welke effecten van de subsidie verwacht worden. De zorgvuldigheid eist dat ook veel aandacht wordt besteed aan de subsidiegrondslagen.

Het subsidiebeleid moet zijn vastgelegd in een algemene subsidieverordening en in goed onderbouwde uitvoeringsbesluiten.

Enkele algemene uitgangspunten voor subsidieverstrekking:

- de te subsidiëren activiteiten/voorzieningen moeten duidelijk omschreven zijn.
- eigen verantwoordelijkheid van particulieren en organisaties wordt benadrukt. Subsidies betekenen in beginsel een aanvulling op eigen financiële middelen. Verenigingen zullen altijd reële contributies moeten heffen.
- Het is zinvol om regelmatig de hoogte van de structurele subsidies te herijken (*zero-based budgetting*).
- subsidie kan alleen gegeven worden voor activiteiten/voorzieningen die algemeen toegankelijk zijn. Dit geldt ook voor organisaties die werken vanuit een bepaalde levensbeschouwing. Activiteiten die gericht zijn op levensbeschouwelijke vorming, worden niet gesubsidieerd.
- activiteiten/voorzieningen die in strijd zijn met de normen en waarden die ons in de Bijbel gegeven zijn en/of die in strijd zijn met algemene fatsoensnormen of de goede zeden, komen niet in aanmerking voor gemeentelijke subsidie.

Actiepunten:

- Jaarlijks een sluitende begroting, zowel bij de structurele gelden als bij de 'eenmalige' gelden.
- Helderheid over het 'meerjarenperspectief' waarbij gemaakte keuzes in beginsel als taakstellend moeten worden beschouwd.
- Raad en College moeten blijvend streven naar verhoging van de informatiewaarde van de programmabegroting.
- Goede afweging van ambitieniveau van de gemeente en de hoogte van de gemeentelijke lasten.
- Veel aandacht voor lange termijn aspecten van de begroting, zoals goede planning van onderhoudsbudgetten, en degelijke investeringsramingen.
- Structurele lasten moeten met 'structurele middelen' worden gefinancierd.
- Het College doet jaarlijks verslag van de kostendekkendheid van de verschillende heffingen. De gemeenteraad kan haar kaderstellende taak inhoud geven door voor belangrijke heffingen de gewenste dekkingsgraad vast te leggen. Te denken valt aan de dekkingsgraad van de afvalstoffenheffing, de rioolheffing en de lijkbezorgingsrechten.

3 Duurzame leefomgeving

Een centraal begrip bij de ChristenUnie is verantwoordelijkheid en betrokkenheid. Verantwoordelijkheid en betrokkenheid voor mensen en de inrichting van de samenleving, maar ook verantwoordelijkheid en betrokkenheid voor natuur en milieu. Ook dat is christelijk-sociaal.

De ChristenUnie hecht bijzondere waarde aan een duurzame leefomgeving. Wij willen als goede rentmeesters op een verantwoordelijke en dus duurzame manier omgaan met de schepping. Dat bepaalt onze keuzes op terreinen van samenleving, natuur, energie en klimaat, maar ook op het gebied van afval, mobiliteit en bebouwing.

Wij zijn beheerders van Gods schepping, niet de verbruikers ervan. Hoewel veel milieu- en klimaatbeleid op Europees, of zelfs op wereldniveau gemaakt wordt, kan ook de gemeente een bijdrage leveren.

3.1 Ruimtelijke ordening en wonen

Trends en ontwikkelingen

In vele delen van Nederland is ruimte een schaars goed. Wonen, industrie, landbouw en natuur strijden om een plekje. Daarnaast zijn in delen van Nederland demografische ontwikkelingen gaande waarbij het inwoneraantal van dorpen en steden terugloopt. Keuzes die we nú maken, zijn bepalend voor de leefomgeving van toekomstige generaties. Het gaat om een evenwichtige keuze tussen ecologie en economie, tussen uitbreiden of rekening houden met krimp. Met de nieuwe Wet ruimtelijke ordening (Wro, op 1 juli 2008 in werking getreden) is het primaat bij gemeenten komen te liggen: decentraal wat kan, centraal wat moet. Gemeenten moeten hun regierol in het ruimtelijke orderingsbeleid oppakken. Op die manier kunnen zij vanuit de lokale samenleving sturing geven aan het ruimtevraagstuk, zowel kwantitatief als kwalitatief.

De visie van de ChristenUnie

De ChristenUnie vraagt aandacht voor de kwaliteit van onze leefomgeving. Lange tijd ging het bij ruimtelijke ontwikkelingen vooral om kwantiteit en dat was ook nodig: er moest gebouwd worden om tegemoet te komen aan de vraag naar onder andere huisvesting en bedrijventerreinen. De recente economische en demografische ontwikkelingen vragen aandacht hoe om te gaan met krimp maar geven ook ruimte om te investeren in kwaliteit

- door te kiezen voor zoveel mogelijk behoud van het groene buitengebied. Uitbreiding is in principe niet aan de orde zolang inbreidingslocaties beschikbaar zijn.
- door extra aandacht te geven aan openbare ruimte, duurzaam bouwen en levensloopbestendig wonen.
- door te bouwen voor de vraag. Het huisvestingsbeleid van de gemeente moet gericht zijn op verschillende doelgroepen. In het bijzonder noemen we de 1-persoons-huishoudens (jongeren, alleenstaanden, ouderen), een groep die de komende jaren flink zal toenemen.

Concrete uitwerking

Een toekomstgerichte en realistische structuurvisie; actuele bestemmingsplannen

- De gemeente moet een structuurvisie opstellen waarin, rekening wordt gehouden met de gevolgen van de verwachte krimp, de vergrijzing en ontgroening.
- De ChristenUnie wil over de structuurvisie het debat zoeken met de samenleving: bewoners, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven, scholen etc. Input en keuzes vanuit dorpsvisies moeten daarbij worden meegenomen. Zo creëren we betrokkenheid.
- Keuzes moeten passen bij de identiteit van de gemeente. Er moet duidelijkheid zijn over de ruimtevraag in de gemeente. Samenwerking met andere gemeenten valt op voorhand niet uit te sluiten.
- Er moet een impuls worden gegeven aan de herstructurering van verouderde woningen. Leegstand en verpaupering moeten worden voorkomen. Er moet gezorgd worden dat het aanbod van woningen in de sociale sector voldoende is. Samenwerking met de woningcorporatie is daarbij een eerste vereiste. In het bijzonder moet er aandacht zijn voor het stimuleren van maatregelen om starters op de woningmarkt kansen te geven.
- Burgers verdienen rechtszekerheid. Daarom moeten er actuele bestemmingsplannen zijn, die ook digitaal kunnen worden ingezien.

Meer aandacht voor de openbare ruimte

- De kwaliteit van onze leefomgeving wordt sterk bepaald door bebouwing maar ook door de openbare ruimte, die meer is dan de restruimte na bebouwing. Bij plannen voor (her)inrichting, beheer en onderhoud moet hier voldoende aandacht aan worden geschonken. Bij samenwerking met projectontwikkelaars en woningcorporaties moet het publieke belang van de leefomgeving voldoende zijn geborgd.
- Open ruimten zijn onmisbaar: pleinen, groenstroken, parken, speeltuinen en oppervlaktewater. Geconstateerd kan worden dat de gemeente veel openbaar groen kent. Daarom moet, om kosten van beheer te besparen, waar mogelijk groen worden afgestoten naar aanwonenden.
- Voordat vergunning wordt verleend tot de sloop van huizen en straten moet worden afgewogen of dit ten koste gaat van karakteristieke bebouwing.
- Welstand heeft alles te maken met ruimtelijke kwaliteit. Daarom is gemeentelijk welstandsbeleid onontbeerlijk. De 'welstandstoets' door een onafhankelijke commissie van deskundigen is zeker waardevol. Een mogelijkheid is het opdelen van de gemeente in 'welstandniveaus'. Volledig welstandsvrij bouwen blijft een uitzondering (bijv. vrije kavels in nieuwe woonwijk).
- Voor nieuwe planontwikkelingen wordt een beeldkwaliteitplan opgesteld.

Duurzaam bouwen

- De mogelijkheden die er in de gemeente zijn moeten worden onderzocht om invulling te geven aan 'duurzaam bouwen':
  - bouwen met duurzame materialen, die op verantwoorde wijze geproduceerd en kwalitatief hoogwaardig zijn.
  - woningen die klimaatneutraal zijn of zelfs energie 'produceren'.
  - levensloopbestendigheid van een woning of wijk: mensen kunnen hun hele leven in hetzelfde huis blijven wonen, ongeacht hun omstandigheden (echtpaar, gezin, ouderen, zorgbehoevend etc.).
- Het is wettelijk niet toegestaan om bovenop de duurzaamheidseisen uit het Bouwbesluit extra eisen te stellen aan ontwikkelaars (Woningwet), maar wel kan geprobeerd worden afspraken te maken met ontwikkelaars en corporaties. In ieder geval kan de gemeente eisen stellen voor *eigen* bouwwerken. Verschillende gemeenten hebben hier al doelen voor vastgesteld op basis van EPC-normen (EPC = Energieprestatiecoëfficiënt).

Bij de vergunningverlening en oplevering van nieuwbouwwoningen moet daadwerkelijk getoetst en gehandhaafd worden of aan de wettelijke duurzaamheidseisen en de criteria van eventueel verleende subsidie(s) is voldaan.

Geen kwantiteit, maar kwaliteit en afstemmen op de vraag

- Er moet voor gezorgd worden dat het huisvestingsbeleid van de gemeente aansluit op de vraag.
- Demografische ontwikkelingen laten zien dat de groep 1-persoons huishoudens sterk zal groeien en tegelijkertijd dat de bevolkingsaantallen niet meer groeien maar zelfs verder dalen. De gevolgen hiervan moeten in een woonvisie in kaart worden gebracht.

- Gekozen moet worden voor een realistische koers. Onze keus ligt niet te groeien in kwantiteit, maar te groeien in kwaliteit. Investeren in de woonomgeving en alleen bouwen waar nodig en mogelijk.

Het buitengebied een kwaliteitsimpuls geven en verrommeling tegengaan

- Het buitengebied is niet het restgebied tussen de dorpen, maar verdient een eigen visie op de inrichting. Verrommeling moet worden tegen gegaan.
- Een visie op het buitengebied biedt de beste garantie voor behoud van de landschappelijke kwaliteit.
- Organiseer draagvlak in het buitengebied, want dat is cruciaal voor de uitvoering van plannen.
- De landbouw is op veel plaatsen essentieel als drager van het buitengebied. Tegelijkertijd is deze bedrijfstak in ontwikkeling door schaalvergroting, verbreding (nevenactiviteiten) en verdieping (biologische landbouw). Bij een visie op het buitengebied is het noodzakelijk dat er duidelijkheid komt over het toekomstperspectief van de landbouw, waarbij alle belangen in het buitengebied tegen elkaar zijn afgewogen.

Een klimaatbestendig ruimtelijk beleid

- Ook gemeenten moeten zich in hun ruimtelijk beleid rekenschap geven van klimaatverandering.
- De gemeente moet zorgen voor een actueel rioleringsplan waarin rekening wordt gehouden met hevige regenval (afvoercapaciteit). Door het relatief schone regenwater 'af te koppelen' van het riool, kan het aantal vuil water overstorten worden gereduceerd. In de omgeving waar nog geen sprake is van een gescheiden rioelstelsel dient gekeken te worden naar mogelijkheden voor afkoppeling. Bij reconstructies van wegen, van parkeerterreinen en bij inbreidingsplannen dient hier specifiek op gelet te worden.
- De bekende trits 'vasthouden, bergen en afvoeren' laat zich ruimtelijk vertalen door te zorgen voor voldoende oppervlaktewater in stedelijk gebied en waterbergingslocaties in het buitengebied.

3.2 Natuur, milieu en klimaat

Trends en ontwikkelingen

We kunnen er intussen niet meer omheen: het klimaat verandert. Ook al zouden we met directe ingang de uitstoot van CO₂ en andere broeikasgassen drastisch verminderen, dan nog zal de klimaatverandering de komende decennia doorgaan. Het begrip *duurzaamheid* heeft in dit kader een extra dimensie gekregen. Een uiterst belangrijk begrip, maar wel op de juiste manier te gebruiken: niet te veel meer praten en schrijven, aan de slag er mee!

In het licht van de klimaatontwikkeling is energieverbruik een belangrijk thema. Energie labeling van gebouwen, ook al komt het moeizaam van de grond, kan hierin een goede rol spelen.

Een andere ontwikkeling die zijn beslag moet gaan krijgen in de komende periode, is de inwerkingtreding van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo). Binnen de Wabo moeten circa 25 regelingen samen worden gebracht die de fysieke leefomgeving betreffen. Het gaat hierbij om bouw-, milieu-, natuur- en monumentenvergunningen, die gebundeld worden tot Omgevingsvergunning. Deze ontwikkeling kan en moet, mits zorgvuldig voorbereid en ingevoerd, tot een aanzienlijke verbetering van de dienstverlening door de overheid leiden.

Op gebied van afval zijn er ontwikkelingen, zoals het nieuwe Landelijk afvalbeheerplan (LAP) 2009-2021, die aanzetten geven tot integraal materiaalketenbeleid (*cradle to cradle*).

De doelstelling van gemiddeld 60% hergebruik van het huishoudelijk afval in 2015 moet haalbaar zijn.

De visie van de ChristenUnie

Wij hebben de schepping van onze Schepper ontvangen om deze op een juiste wijze te bebouwen en te bewaren. Dat mag niet op de korte termijn gericht zijn. Ook volgende generaties moeten kunnen voortborduren op door ons ingezette acties.

Vanuit ons christelijk geloof, dat ons leert om God lief te hebben boven alles en onze naaste als onszelf, moeten wij activiteiten gericht op milieu, natuurbeheer en klimaat ontplooiën.

Met onze naaste wordt niet alleen diegene die wij direct kennen bedoeld. Ook mensen die elders leven (en vaak minder bedeed zijn dan wij) moeten kunnen profiteren van de positieve gevolgen van ons handelen. Een goede verhouding tussen consumptie en milieu is daarbij essentieel.

Dat betekent dat ook in financieel mindere tijden een daadkrachtig milieubeleid op peil moet blijven.

Doordat veel milieutaken gedecentraliseerd zijn hebben gemeenten een belangrijke rol bij de uitvoering van het beleid. De gemeente is op basis van de Wet Milieubeheer verplicht tot het vaststellen van een integraal milieubeleidsplan. Dit zal een helder en up-to-date plan moeten zijn.

De ChristenUnie staat volledig achter de doelen zoals die zijn verwoord in het klimaatakkoord dat de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en het Rijk (Ministerie VROM) hebben gesloten:

- Een reductie van de uitstoot van broeikasgassen van 30% in 2020 (ten opzichte van 1990). Hierbij gaat het om zowel CO₂ als de overige broeikasgassen zoals methaan en lachgas.
- Een energiebesparingspercentage van 2% per jaar.
- Een aandeel van hernieuwbare energiebronnen (duurzame energie) van 20% in 2020.

Het apart inzamelen van gft-afval blijft zinvol en (milieu-)rendabel. Het Rijk heeft gemeenten vanaf eind 2008 wel meer vrijheid gegeven om ten aanzien van gft-inzameling af te wijken van de Wet milieubeheer.

Naast GFT is de inzameling van plastics, glas, oud papier en kleding van groot belang. Bij het inzamelen van oud papier hebben van ouds verenigingen en instellingen een grote rol gespeeld. Deze rol moet blijvend worden gesteund met een garantieprijs.

Zwerfafval en hondenpoep zijn nog steeds de meest genoemde ergernissen onder de bevolking. Gemeenten moeten zoveel mogelijk maatregelen nemen om dit te voorkomen. Blijvende voorlichting hieromtrent is van groot belang. Handhavend optreden is noodzaak.

Concrete uitwerking

De gemeente heeft naar de burger toe niet alleen een voorlichtende rol maar moet zich er terdege van bewust zijn dat er naar haar gekeken wordt. Onderstaand een aantal punten waarnaar gekeken kan worden.

Voorlichting

- Zorg voor heldere voorlichting bij het in werking treden van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo). Het gaat hier om één geïntegreerde vergunning voor bouwen, wonen, monumenten, ruimte, natuur en milieu.
- Geef voorlichting over de mogelijkheden die er zijn om het milieu goed te beheren en verontreiniging tegen te gaan door milieu bewust gedrag bij burgers en ondernemers. Concrete maatregelen, zoals het verstrekken van premies kunnen mensen aanzetten tot gedragsverandering.
- Doe mee aan landelijke dagen rond afval, zwerfvuil, compost, etc. (Nederland Schoon, Opzooieren e.d.) Hiermee kan de gemeente extra acties ondernemen om afvalscheiding onder de aandacht te brengen bij de burgers. Individuele burgers, scholen en organisaties kunnen worden betrokken bij een zwerfafval-opruim-project.
- Verplicht winkels, scholen en dergelijke het 'eigen erf' schoon te houden.

Voorbeeldfunctie

- Zorg voor een duidelijk beleid betreffende het kappen van groen en bepaal een groen-norm. Herbepanting moet bovenaan staan in het te voeren beleid.
- Zorg voor een actueel landschapsontwikkelingsplan.

Klimaat en energie

- De leveringscontracten met energiebedrijven moeten gebaseerd zijn op 100% duurzame energie (gas en elektriciteit).
- Bij gemeentelijke gebouwen streeft de gemeente naar een minimale energiebesparing van 2% per jaar.
- Bij verlichting in de openbare ruimte wordt gebruik gemaakt van moderne technieken (o.a. LED-verlichting).
- Bij vervanging van het eigen wagenpark moet gelet worden op een zuiniger en schoner gebruik van energie (toepassen van roetfilters en/of gebruik van alternatieve brandstoffen).
- Samen met LTO kan onderzocht worden op welke wijze agrarische ondernemers kunnen bijdragen aan het klimaat door vermindering uitstoot broeikasgassen, CO₂ reductie of gebruik, duurzame energiebronnen etc.

3.3 Mobiliteit

De visie van de ChristenUnie

De overheid moet zorgen voor een goed niveau van infrastructuur voor wonen, arbeid, verkeer en telecommunicatie, zodat burgers economische, sociale en culturele activiteiten kunnen ontplooiën en bedrijven hun werk kunnen doen.

De ChristenUnie laat zich leiden door drie criteria: veiligheid (o.a. verkeersveiligheid), milieu (bescherming van Gods schepping: mensen, dieren, groen) en leefbaarheid (lawaai, CO₂, hoeveelheid groen, etc.).

Ruimtelijk beleid legt veelal de basis voor het mobiliteitsbeleid. Hoe integraler deze twee beleidsterreinen benaderd worden, hoe beter. Dit vergt een lange termijnvisie.

Mobiliteit is zowel een groot goed als een probleem (vervuiling, lawaai e.d.). Het is zaak een goede balans te vinden en de (auto)mobiliteitsstromen te beheersen.

Concrete uitwerking

Bereikbaarheid en toegankelijkheid

- Bij het opstellen van plannen met betrekking tot ruimtelijke ordening moet rekening worden gehouden met bereikbaarheid en toegankelijkheid. Hiermee wordt bereikt dat er met de mobiliteit efficiënt wordt omgegaan.
- De vernieuwing van de N361 tussen De Marne en Groningen met een omlegging rond Mensingeveer moet in de komende periode tot uitvoering komen.
- In woonwijken worden bij voorkeur 30 kilometer zones aangelegd.

Openbaar Vervoer

- De gemeente is niet verantwoordelijk voor het openbaar vervoer. Toch moeten de mogelijkheden om invloed uit te oefenen worden gebruikt. De gemeente stelt zich pro-actief op richting die overheden die verantwoordelijk zijn voor het openbaar vervoer.
- Haltes moeten, voor zover nog niet uitgevoerd, toegankelijk gemaakt worden voor mobiliteitsbeperkten.
- De informatievoorziening van het openbaar vervoer verdient voortdurend aandacht.
- De veiligheid in het openbaar vervoer rond haltes en stations moet worden verbeterd.

Fietsbeleid

- De gemeente werkt actief mee aan het realiseren van verkeerslessen bijvoorbeeld op de scholen en bij instellingen.

Parkeren

- Concentreer het parkeren zoveel mogelijk op een logische wijze.

3.4 Economie

Trends en ontwikkelingen

Nederland zit in een stevige financieel-economische recessie. Hoe de economische ontwikkelingen in de komende jaren zullen zijn, valt onmogelijk te voorspellen. Naast bedreigingen zoals afnemende bedrijvigheid en toenemende werkloosheid, biedt deze situatie ook kansen om tot een duurzamere economie te komen.

Mede door de toegenomen scholingsgraad van de beroepsbevolking en de stijging van de kosten van arbeid wordt de Nederlandse economie steeds meer een kenniseconomie. Dat leidt tot een verschuiving van industriële bedrijvigheid naar dienstverlening.

Landbouw blijft in Nederland een economische factor van betekenis. De sector heeft bovendien steeds meer oog voor het belang van duurzaamheid en is ook bereid een bijdrage te leveren aan een kwalitatief goed beheer van het buitengebied.

De visie van de ChristenUnie

Werk is een belangrijk middel om de gaven waarmee God de mens gesierd heeft, te ontplooiën. Bovendien draagt werken bij aan het ontwikkelen van een positief zelfbeeld en is het een goed middel om een inkomen te verwerven waarmee voorzien kan worden in de eigen levensbehoeften en die van anderen.

Concrete uitwerking

Recessie

- Investeren in zaken als zorg, winkelconcentratie, onderwijs, infrastructuur, verkeersveiligheid en dergelijke worden waar mogelijk naar voren gehaald.
- In het overleg tussen gemeente, bedrijfsleven en scholen wordt regelmatig gesproken over de ontwikkelingen in de economie met als doel positief samen te werken.

Werkgelegenheid en werkloosheid

- Bevorder het scheppen van werkgelegenheid die past bij de behoeften van de beroepsbevolking. Zo wordt woon-werk-verkeer teruggedrongen en het beroep op bijstand verminderd. Gerichte bedrijfsacquisitie en regionale samenwerking vergemakkelijken dit.
- Laat de gemeente bevorderen dat bedrijven stageplaatsen aanbieden aan hen die moeilijk een plaats kunnen vinden op de arbeidsmarkt en laat de gemeente daarbij zelf het goede voorbeeld geven.
- Beschouw het opvoeden van kleine, nog niet schoolgaande kinderen als passend werk voor alleenstaande ouders met gezinsverantwoordelijkheid. Stimuleer in die situaties verdere scholing en het aanvaarden van een deeltijdbaan.
- Voer de Wet werk en bijstand ruimhartig uit, zowel wat het inkomens- als het werkdeel betreft.
- Richt de Sociale werkvoorziening Ability in als leerwerkbedrijf voor mensen met een beperking. Niet alleen voor SW-geïndiceerden, maar ook voor anderen met een beperking zoals Wajong, WIA, WAO e.d. Stimuleer doorstroming vanuit de WWB naar sociale werkvoorziening en beschermde banen.

Vestigingsbeleid en detailhandelsbeleid

- Zorg dat de gemeente de wensen van de bedrijven kent en zorg dat er een accountmanager is ten behoeve van ondernemers bij wie men met alle (aan)vragen terecht kan.
- Aan de versterking en centralisatie van de detailhandelsvoorzieningen in Leens wordt voortvarend verder gewerkt.
- Landbouwbedrijven krijgen ruimhartig de mogelijkheden nevenactiviteiten uit te voeren voor zover deze niet ten koste gaan van de kwaliteit van het buitengebied. Zij krijgen ook de ruimte voor een moderne bedrijfsvoering door perceelsvergroting als deze een bijdrage levert aan de verduurzaming van de bedrijfstak.

Recreatie en toerisme

- De promotie en marketing van het cultuurlandschap, het Lauwersmeer, het Nationaal Park Lauwersmeer, Waddenzee Werelderfgoed worden samen met de regio uitgevoerd.
- Ondernemers krijgen alle medewerking binnen de grenzen van de regelgeving. Waar het mogelijk is worden ontwikkelingen samen met en door ondernemers opgezet.
- De belangrijke functie van recreatie en toerisme van plaatsen als Zoutkamp, Lauwersoog en Pieterburen wordt gestimuleerd.
- De verblijfsrecreatie wordt gefaciliteerd vanwege het gunstige effect op de middenstand.
- Er is aandacht voor de ontsluiting van toeristische trekpleisters met openbaar vervoer en fietspaden.
- Stimuleer de aanleg van een fietspadennetwerk, evenals de aanleg van wandelpaden. Blaas waar mogelijk de zogenoemde kerkenpaden weer (nieuw) leven in. Voorbeelden hiervan zijn het trekpad tussen Leenstertillen en Ulrum en het pad tussen de Brugweg en het Wester Aikamapad bij Ulrum
- De voorzieningen en mogelijkheden voor vaarrecreanten en campers worden vergroot. Aan knelpunten moet worden gewerkt om dit samen met ondernemers te verbeteren.

4 Bloeiende samenleving

Burgers zijn er in vele soorten en maten. Van jong tot oud. Van deelnemer aan een sportactiviteit tot bezoeker aan een monument. Van kind die de basisschool bezoekt tot oudere die gebruik maakt van huishoudelijke hulp.

De ChristenUnie zal zich vooral inzetten voor gemeentelijke voorzieningen die noodzakelijk zijn voor de kwetsbaren in onze samenleving en hen hiermee een goede en herkenbare plaats in de maatschappij geven.

De samenleving is er naar de mening van de ChristenUnie mee gebaat dat er aandacht is voor het publieke, voor het gezamenlijke, voor wat ons bindt. Wij willen vanuit de Bijbelse opdracht graag meewerken aan een *samenleving* waarin we 'omzien naar elkaar'.

De ChristenUnie is van mening dat er in een 'samenleving met samenhang' geïnvesteerd moet worden. De Wet Maatschappelijke Ondersteuning biedt naar onze mening mogelijkheden om aan die in de samenleving noodzakelijke 'sociale cohesie' met elkaar te werken.

Het verenigingsleven, buurtwerk (dorpshuizen), jongerenwerk e.d. moet gestimuleerd worden.

Tot slot is ook belangrijk om processen van isolatie, polarisatie en radicalisering tegen te gaan door het (weer opnieuw) erbij betrekken van mensen die dreigen af te glijden of zich af te keren van de Nederlandse samenleving en democratische rechtsorde. Daarbij dient vooral gedacht te worden aan scholing, stages en werk. Dit is primair een zaak van het lokale bestuur, van preventie, signalering en interventie. Dat moet gebeuren samen met professionals als buurtagenten, jeugdwerkers en leraren en ingebed in het lokale beleid op het terrein van veiligheid, integratie, werk, jeugd e.d.

4.1 Jeugd, gezin en onderwijs

Trends en ontwikkelingen

Het gezin is de hoeksteen van de samenleving, maar het gezin staat er de laatste jaren in toenemende mate alleen voor. Er zijn gaten ontstaan in de pedagogische infrastructuur: familie, buurt, kerk en andere elementen van de traditionele leefomgeving spelen een steeds kleiner wordende rol en zijn niet langer vanzelfsprekende opvoedingspartners van de ouders.

De visie van de ChristenUnie

Het gezin is de basis voor kinderen, ouders zijn primair verantwoordelijk voor de opvoeding van hun kinderen. Maar niet alleen het gezin moet een gezonde basis zijn, ook de directe omgeving waarin kinderen opgroeien en gezinnen functioneren: het sociale netwerk. De ChristenUnie wil zich inzetten voor het versterken van de kringen rond gezinnen. We vinden relaties belangrijk, relaties waarin waarden en normen worden uitgewisseld.

De Centra voor Jeugd en Gezin gaan ouders en kinderen ondersteunen bij het opvoeden en opgroeien. Door de komst van een Centrum voor Jeugd en Gezin heeft de gemeente een belangrijk middel in huis om werk te maken van preventie en om de zorglijnen kort te houden en adequaat op te treden bij ontsporingen tijdens de opvoeding van de jeugd.

Door een rijk aanbod van opleiding, cultuur en sport kunnen jongeren de vaardigheden en de kennis opdoen die zij nodig hebben in de maatschappij en op de arbeidsmarkt. Scholen moeten alle ruimte krijgen om zich te kunnen richten op hun kerntaak: het geven van goed onderwijs. De opvoedingsverantwoordelijkheid ligt bij de ouders en mag niet worden uitbesteed aan de school of aan andere instellingen rond het kind. Het is belangrijk dat kinderen onderwijs aangeboden krijgen op hun niveau en dat ze een diploma kunnen halen. Het onderwijs dient alle wettelijke mogelijkheden te benutten om spijbelen en schooluitval tegen te gaan. Ouders (en vooral ook de jongeren) moeten ervan doordrongen worden dat schooluitval veel minder kansen in de samenleving biedt door het ontbreken van startkwalificaties. Lokale samenwerking tussen onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven moet resulteren in een betere aansluiting op de arbeidsmarkt.

Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) is vooral voor achterstandskinderen van groot belang. Een goede aansluiting van dit taalonderwijs met het vroegschoolse onderwijs (groep 1 en 2 van het primair onderwijs) is van belang. Goede afspraken hierover met het onderwijs en het peuterspeelzaalwerk zijn belangrijk.

Verder kan een gemeente actief de 'doelgroepkinderen' voor dit VVE beleid opzoeken. Dat kan op consultatiebureaus (actief stimuleringsbeleid om ouders aan te moedigen hun kind naar een peuterspeelzaal of kinderopvang te brengen die VVE aanbiedt), maar ook door afspraken met de kinderopvangaanbieders te maken om VVE daar aan te bieden als er kinderen aanwezig zijn die dit nodig hebben. Het Rijk stelt hiervoor geld ter beschikking aan gemeenten.

De problematiek van alcohol- en drugsgebruik, vernielingen en overlast vraagt een integrale aanpak vanuit zorg en repressie. De ChristenUnie ziet jongeren graag gezond opgroeien en zal daarom initiatieven die gezond gedrag stimuleren steunen. Gok-, game- en drankverslaving bij jongeren willen we tegengaan. Eenzaamheid onder jongeren is één van de oorzaken van de vlucht naar verslaving. De ChristenUnie wil deze vereenzaming aanpakken door het verstevigen van het netwerk rond jongeren. Jongeren hebben ruimte nodig, de ChristenUnie wil ze die ruimte bieden en daarbij voorzieningen voor de jeugd realiseren.

Het jeugdbeleid vraagt om visionaire, inhoudelijk regie en niet alleen stroomlijnen van processen. Vooral de beleidsterreinen onderwijs, veiligheid en volksgezondheid en zorg zullen onderling afgestemd moeten worden om het jeugdbeleid tot een succes te laten zijn.

De ChristenUnie pleit daarom voor:

- Zorgen voor meer samenwerking tussen sportverenigingen, cultuurinstellingen en scholen m.b.t. naschoolse opvang.
- Het actief benaderen van ouders door middel van huisbezoeken door de leerplichtambtenaren om zo schooluitval tegen te gaan.
- Afstemming met de zogenaamde Zorg Advies Teams (ZAT's) in het onderwijs is van groot belang. Dit is van groot belang om er op tijd bij te zijn en om door te kunnen schakelen naar partners binnen het CJG.
- Het aanbieden van cursussen opvoedingsondersteuning voor ouders.
- Zorg voor preventie van echtscheidingen (via huwelijks- of relatiecursussen) en hulpaanbod bij en na een echtscheiding, vooral gericht op (emotionele) problemen bij kinderen en co-ouderschap.
- Voorlichting herkenning kindermishandeling en andere gezinsproblemen.
- Het stimuleren van bedrijven en gemeente om leerwerkplekken te creëren.
- Het opzetten van reïntegratieprojecten
- Stimuleren van projecten om het alcoholgebruik onder jongeren tegen te gaan.
- De realisatie van de Multi Functionele Accommodatie te Leens voor onderwijs, welzijn, cultuur en zorg.
- Samenwerking tussen de sportverenigingen om te komen tot een optimaal gebruik van de accommodaties
- Het stimuleren van het actief bezig zijn met sport.

4.2 Zorg, welzijn en sociale zaken

Trends en ontwikkelingen

Binnen de zorg merken we de gevolgen van het 'marktdenken'. Deze zijn lang niet altijd positief. Ontwikkelingen als gevolg van het groeiend aantal ouderen ('verzilvering') zullen ook de komende jaren actueel zijn.

Ook de gevolgen van ongezonde levensstijlen en verslavingen zullen merkbaar zijn.

Op dit moment verkeert de wereld in een economische crisis. Een toenemende werkloosheid, het voorkomen dat een jonge generatie 'verloren' gaat en om gaan met een ruime arbeidsmarkt zijn uitdagingen waarmee de sector 'sociale zaken' te maken krijgt.

Daarnaast hebben we te maken met een groei in het aantal sociale regelingen waardoor de toegankelijkheid er voor de burger niet eenvoudiger op wordt. Ook de grotere vraag naar vrijwilligers en de toename van de alleenstaanden stelt ons de komende jaren voor de nodige uitdagingen.

De visie van de ChristenUnie

De ChristenUnie vindt het belangrijk dat er vanuit de overheid aandacht is voor de kwetsbaren in onze samenleving. De Bijbel geeft ons op diverse plaatsen aan dat Christenen oog moeten hebben voor de zwakkere medemens in onze samenleving. Bij het inzetten van het marktmechanisme moet steeds de positie en het belang van de zorgvrager centraal staan. Deze aandacht dient er ook te zijn wanneer schaalvergroting van instellingen wordt overwogen.

De ChristenUnie zal zich steeds weer sterk maken voor de positie van chronisch zieken.

De overheid dient een nadrukkelijke rol te blijven vervullen waar het gaat om zorg voor onze burgers en inkomensondersteunende maatregelen voor mensen die niet kunnen werken.

Van groot belang is dat er een actief en uitnodigend beleid is waardoor mensen via een werksituatie aan de slag kunnen. Zoveel mogelijk moet geprobeerd worden dat iedereen mee doet. Maar ook daar geldt weer dat wanneer dat niet mogelijk is de overheid er voor zorgt dat er in de sfeer van financiële vergoeding een goed, bekend en toegankelijk vangnet is.

Toch wil de ChristenUnie hier niet een berustende houding innemen. Zo veel mogelijk moeten belemmeringen om een actieve bijdrage in onze samenleving te vervullen weggenomen worden. Kwetsbare burgers moeten in staat gesteld worden hun eigen levenspatroon vorm te geven.

Na de invoering van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning is nog duidelijker geworden dat een sterk georganiseerd vrijwilligerswerk noodzakelijk is.

Kwetsbaar zijn tenslotte ook de burgers die als gevolg van hun verslaving aan de onderkant van onze samenleving terecht dreigen te komen of zijn gekomen. Op dit onderdeel mogen we geen berustende houding innemen. We moeten voor een goede opvang zorgen en nog veel meer investeren in preventie om verslavingsproblematiek zoveel mogelijk te voorkomen.

Bij inburgering dient er al meteen gekeken te worden naar eventuele opleidingstrajecten, taalstage, werk- en leerprojecten, sociale activering/vrijwilligerswerk en dergelijke. Bovendien moet er veel aandacht besteed worden aan taal en communicatieve vaardigheden van de bijstandsgerechtigden.

Voor de ChristenUnie geldt het gezin als hoeksteen van de samenleving. Daarnaast moeten we ook aandacht hebben voor sterk groeiende groep alleenstaanden.

Sport speelt in onze huidige samenleving een belangrijke rol. Veel mensen genieten van het beoefenen van een sport of het kijken er naar. De ChristenUnie ziet voor de gemeente vooral een faciliterende rol weggelegd. Daarnaast kan de sport een gunstige invloed hebben op het terrein van gezondheid, integratie, bevorderen gemeenschapszin e.d.

Cultuur manifesteert zich op tal van manieren in onze samenleving. Kunst, musea, muziek, toneel e.d. zijn in onze samenleving niet weg te denken. Bovendien zijn we trots op het culturele erfgoed in de vorm van gebouwen, dorpsgezichten en cultuurlandschappen.

Bezoek bibliotheek moet gestimuleerd worden. Dorpshuizen vervullen een onmisbare rol voor de leefbaarheid van kleine dorpen. De ChristenUnie is van mening dat de overheid hierin de voorwaardenscheppende sfeer een taak heeft.

De ChristenUnie pleit daarom voor:

- Probeer bij aan te besteden projecten uitkeringsgerechtigden in te zetten.
- Faciliteer en betrek familie, burens en kennissen bij hulpsituaties, zodat de kosten niet in alle gevallen op de beroepskrachten van de WMO (gemeenten) afgewenteld worden bij bezoek aan ziekenhuis, boodschappen doen, tandarts, etc.
- Organiseer 'wegwijzfunctie' voor de burger naar (sociale)voorzieningen (actief informatieloket per gemeente).
- Geef ondersteuning aan seniorenvoorlichting, mantelzorgers en vrijwilligers.
- Inventariseer waar sociale- en/of gezondheidsproblematiek is en investeer in preventie.
- Ga na wat de oorzaak is waardoor burgers hun eigen dagpad'' (levenspatroon) niet kunnen invullen en maak gemeentelijk beleid waardoor de burger zijn eigen 'dagpad' vorm kan geven.
- Zorg dat de uitvoering van beleid aan organisaties toegekend wordt op basis van kwaliteit
- Ontwikkel een actief en verantwoord participatiebeleid.
- Bevorder voorlichting over (het voorkomen van) schulden, met speciale aandacht voor jongeren.
- Stimuleer een ruim aanbod van plaatsen voor begeleid wonen. Medeburgers die om welke reden niet in staat zijn om (tijdelijk) zelfstandig te wonen, moet een vorm van begeleid wonen worden aangeboden.
- Zorg voor voldoende plaatsen in diverse woonvormen voor ouderen. (van nultredenwoning tot intramuraal wonen)
- Stimuleer samenwerking tussen sportclubs van verschillende sporten, om zo een afwisselend aanbod te creëren en meer faciliteiten te bieden én de activiteiten voor een ieder bereikbaar te maken.
- Hanteer criteria rondom geweld en discriminatie, godslastering en onzedelijkheid, uitsluitend om excessen te voorkomen.
- Stel een waarderingprijs in voor personen of organisaties die zich verdienstelijk maken op het gebied van welzijn, zorg of cultuur.

4.3 Sociale samenhang

Trends en ontwikkelingen

Zowel in steden als op het platteland staat de sociale samenhang onder druk. Op het platteland spelen vooral factoren als bevolkingskrimp, vergrijzing en de vicieuze cirkel van afnemende koopkrachtbinding en afnemend voorzieningenaanbod. In de steden spelen vooral de toenemende pluriformiteit en het uit elkaar groeien van bevolkingsgroepen. In algemene zin vragen de toename van het aantal éénpersoonshuishoudens en meer eenzaamheid om politieke aandacht.

Het in gang gezette proces van individualisering heeft de noodzakelijke sociale cohesie in een samenleving onder druk gezet. Voeg daarbij ontwikkelingen zoals tolerantievermindering, afname van sociale verantwoordelijkheid en betrokkenheid, dan is duidelijk waaraan ook de lokale overheid de komende jaren aandacht moet besteden.

De visie van de ChristenUnie

Bewogenheid is een belangrijke drijfveer om als overheid te investeren in onze samenleving. De Bijbel geeft praktische invulling aan die bewogenheid. Omzien naar onze naaste blijft echter een belangrijk speerpunt als het gaat om het samenleven in stad, dorp, wijk of buurt.

In kleine kernen is de sociale cohesie een zeer belangrijk aspect voor de leefbaarheid in die kernen. De ChristenUnie is van mening dat het gemeentebestuur invulling moet geven aan een duurzame samenleving. Te veel wordt een standpunt van een groepering verheven tot een tegenstelling die er naar onze mening niet moet zijn. Zonder onze eigen principes geweld aan te doen, moeten we respect opbrengen voor de ander.

We willen als politieke partij geen inbreuk maken op persoonlijk leven van de burger. Wij vinden het wel belangrijk dat verschillende groepen met elkaar in gesprek komen. Sociale cohesie ontstaat voor ons pas als er sprake is van: samenwerking tussen inwoners van een dorp, onderlinge solidariteit ervaren wordt en er sprake is van betrokkenheid op elkaar. Wij zijn van mening dat verenigingen en kerken al een belangrijke bijdrage aan sociale cohesie leveren. De Wet Maatschappelijke Ondersteuning willen we als (één van de) instrumenten hier voor gebruiken.

De ChristenUnie constateert dat de meeste burgers gelukkig goed in staat zijn hun eigen 'levenspad' vorm te geven. Wij willen er vooral zijn voor die burgers die dat niet kunnen. Het gemeentelijk beleid moet er op gericht zijn op zoek te gaan naar kwetsbare medeburgers.

Concrete uitwerking

- Zorg voor een ontmoetingspunt in ieder dorp.
- Stimuleer activiteiten met het oog op de samenhang in een dorp waar het dorp in al zijn gezindheden bij betrokken is dan wel zich betrokken voelt.
- Bepaal aan welke activiteiten binnen een dorp behoefte bestaat en baseer daar de activiteiten op.
- Ga regelmatig bij de burger na in hoeverre activiteiten wel of niet voldoen aan zijn/haar wens/behoefte.
- Stimuleer een integraal beleid op het gebied van welzijn, integratie, jeugdzorg, veiligheid en sport in relatie tot de school.
- Stimulering van de diverse relaties op het gebied van kunst en cultuureducatie in het onderwijs.
- Ga mogelijkheden na om meer jongeren deel te laten nemen aan verenigingsactiviteiten.
- Vraag meer aandacht voor voorzieningen voor burgers die minder mobiel zijn.
- Stimuleer buurtbeheer van speeltuinen, hangplekken, uitleenpunten voor sport en spel e.d.

In een samenleving, waarin we afnemende betrokkenheid constateren, zoeken we antwoord op de vraag hoe we kunnen 'verbinden' en mensen het gevoel hebben/krijgen erbij te horen, ertoe te doen, serieus genomen worden. Oftewel: hoe kunnen we participatie vergroten?

Eigenlijk is dit het onderwerp waar het allemaal om draait. Omzien naar elkaar is ook een Bijbelse opdracht.